

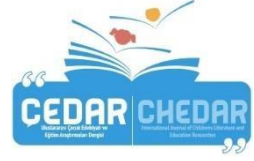

Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

Cilt:5, Sayı:1, 2021, Sayfa: 31- 49

International Journal of Children's Literature and
Education Researches

Volume:5, Number:1, 2021, Page: 31- 49

3-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Olarak Yayımlanan Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Karakterlerin Prososyal Davranışlarının İncelenmesi

Ayşıl Seda AKAR*

Medipol Üniversitesi, Türkiye

İlkyaz Ezgi YILMAZ***

Kocaeli Darıca Farabi Devlet Hastanesi, Türkiye

Hilal MERCAN**

Medipol Üniversitesi, Türkiye

Arzu YÜKSELEN****

Medipol Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi / Submitted: 17 / 03 / 2021 Kabul Tarihi / Accepted: 03 / 05 / 2021

Özet: Araştırmada 3-6 yaş çocuklarına yönelik olarak yayımlanan resimli öykü kitaplarında yer alan ana/yan karakterlerin sergiledikleri prososyal davranışların incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel araştırma modelinin kullanıldığı bu araştırmada veriler, doküman analizi yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırmanın veri kaynaklarını İstanbul ilinde, ulaşılabilen, alışveriş merkezlerindeki büyük kitapçılarda, 3-6 yaş grubuna hitap eden ve içeriğinde prososyal davranışları bulunduran 105 kitap oluşturmuştur. Dört araştırmacı tarafından oluşturulan "Kitap İnceleme Formu" ile kitaplar; künye bilgileri, fiziksel özellikler, içerik ve yardımlaşma, iş birliği, empati, paylaşma, teselli etme, kibarlık, dayanışma kategorilerinde yer alan prososyal davranışlar açısından incelenmiştir. Araştırmacılar arasındaki güvenilirliği belirlemek için 10 kitaptan oluşan bir pilot çalışma yapılmış ve araştırmacılar arası güvenilirlik değeri 0,89 olarak bulunmuştur. Bu değer, Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilmiş olan güvenilirlik formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$) ile hesaplanmıştır. Elde edilen veriler frekans analizi ve ki-kare testi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda; Türkçe yazılan kitaplar ile kibarlık davranışı arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($\chi^2 = 7,367$, $p < 0,05$). 2000 yılı ve sonrasında yazılan kitaplar ile iş birliği (%97,7) davranışı arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2 = 7,636$, $p < 0,05$) ve 2000 yılı ve sonrasında yazılan kitaplar ile yardımlaşma (%92,3) davranışı arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2 = 4,699$, $p < 0,05$). Yazarların cinsiyeti ile kitaplarda yer alan prososyal davranışlar arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$). Kitaplarda en çok kibarlık davranışının, en az dayanışma davranışının prososyal davranış olarak işlendiği görülmüştür. Prososyal davranışlar, en çok insan karakterler yoluyla ele alınmıştır. Karakterlerin cinsiyetine göre işlenen prososyal davranışlara bakıldığında; yardımlaşma, empati, iş birliği, paylaşma ve dayanışma davranışlarının en çok "cinsiyetsiz" karakterler yoluyla işlendiği görülürken, teselli etme davranışının en çok "erkek" karakterler, kibarlık davranışının ise en çok "kadın" karakterler yoluyla işlendiği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Prososyal davranışlar, Okul öncesi dönemi, Resimli çocuk kitapları, 3-6 yaş

Abstract: This study aimed to examine the prosocial behaviours of the main and side characters in children's books for ages of 3-6. Data collected with document analysis method for this descriptive research. Data resource of the research consists from 105 books which can be accessed in large bookstores in shopping centers in the city of İstanbul, appeal to the ages of 3-6 and contain prosocial behaviours. Books were examined with the "Book Review Form" which was prepared by four researchers in terms of imprint information, physical properties, content and prosocial behaviours within the categories of cooperation, empathy, solacement and kindness. A pilot study consisting of 10 books was conducted to determine the reliability among researchers, and the inter-researcher reliability value was found to be 0,89. This value was calculated with the reliability formula ($\text{Reliability} = \frac{\text{Consensus}}{\text{Agreement} + \text{Disagreement}}$) suggested by Miles and Huberman (1994). The data were analysed by frequency analysis and chi-square test on the SPSS program. According to findings of the research; there is a

* Sorumlu Yazar, Arş. Gör., 0000-0003-1386-1435, asakar@medipol.edu.tr

** Arş. Gör., 0000-0002-4202-3230, hmercan@medipol.edu.tr

*** Uzman, 0000-0001-6577-3344, ilkyaz_70@hotmail.com

**** Prof. Dr., 0000-0002-3522-865X, ayukselen@medipol.edu.tr

statistically positive meaningful relationship between books which were written in Turkish language and the behaviour of politeness ($x^2=7,367$, $p<0,05$). Also, there is a statistically positive meaningful relationship between books which were written in and after 2000 and behaviours of helpfulness ($x^2=4,699$, $p<0,05$) and cooperation ($x^2=7,636$, $p<0,05$). On the other hand, it was found that there is no statistically significant relationship between genders of the authors and prosocial behaviours which are mentioned in the books ($p>0,05$). In the books, it has been observed that the behaviour of kindness is treated the most, solidarity behaviour is the least as prosocial behaviour, and the prosocial behaviour is mostly processed through human characters. When the prosocial behaviours processed according to the gender of the characters are examined; While helping, empathy, cooperation, sharing and solidarity behaviours are mostly processed with "genderless" characters, it has been observed that consolation is mostly processed through "male" characters, and politeness behaviour is mostly done through "female" characters.

Keywords: Prosocial behaviours, Preschool period, Illustrated children's books, Ages 3-6

Giriş

Çocukların diğer insanlar ve hayat hakkında dolaylı yoldan deneyim kazanmalarını sağlayan ifade sanatı çocuk edebiyatıdır. Çocuk edebiyatı sayesinde kitaplar, çocuklar için bir gelişim aracı olmaktadır. Çocuk kitapları ile başta dil ve okuma becerileri başta olmak üzere çocukların tüm gelişim alanları desteklenmektedir. Çocuk kitaplarında çeşitli türler bulunmaktadır ve bu türler çocukların yaş gruplarına göre sınıflandırılmaktadır. Doğumdan 3 yaşa kadar gelişimsel özellikler doğrultusunda tercih edilen okul öncesi çocuk kitabı türleri; oyuncak kitaplar, ABC kitapları, kavram kitaplarıdır. 3-6 yaş çocuklarının gelişimlerine uygun olan çocuk kitabı türü ise resimli öykü kitaplarıdır.

Resimli öykü kitapları, resim ağırlıklı olup başı ve sonu olan bir öyküden oluşan çocuk kitaplarıdır. Dikkat süresi daha sınırlı olan 3 yaş grubu için az tümceli, az heceli, kısa metinli resimli öykü kitapları tercih edilmektedir. Yaşla birlikte dikkat süresinin de artmasıyla ortalama 16 sayfa uzunlukta olan resimli öykü kitapları tercih edilmektedir. 3-6 yaş arasında işlem öncesi dönemde yer alan çocuklar hayal ile gerçeği ayırt edememekte ve bu nedenle de resimli öykü kitaplarındaki hayal ürünü, korkutucu olay ve karakterlerden hoşlanmamaktadırlar. Resimli öykü kitaplarındaki hikayeler didaktik olmamalı, eğlenceli olmasına özen gösterilmelidir. Bu dönemdeki çocuklar küçük çocuk ve hayvan karakterlere ilgi duymakta ve bu karakterlerin gerçek yaşantıdaki gibi kusurları olduğunu gördüklerinde karakterlerle özdeşim kurarak karşılaştıkları problemlerle başa çıkmayı, sosyal ve etik değerleri öğrenmektedirler. 4-5 yaşında çocuklar iyi-kötü davranışların farklarını ve bu davranışların sonuçlarını anlamaya başlamaktadırlar (Ural, 2013; Yükselen, 2013). Yaşamlarının ilk yıllarında karşılaştıkları bu öyküler çocukların kişiliklerini de etkilemektedir. Kişilik gelişiminde de önemli yere sahip olan resimli çocuk kitaplarında sadece didaktik veya eğlenceli öğelerin yer almasından ziyade, zihin ve duygu gelişimleri de etkilendiği için sevgi içerikli, olumlu bakış açısı ve dünya görüşü katacak iletiler yer almalıdır (Işıtan ve Gönen, 2006; Ural, 2013). Bu nitelikteki iletiler, çocuklara olumlu davranışları öğretmeye ve olumlu ilişkiler kurup bu ilişkileri sürdürülebilirlik becerisi kazandırmaya çalışmaktadır. Bireylerin sosyalleşmesi, diğer insanlara olumlu yaklaşımlar sergileyebilmeleri adına bu davranışların öğrenimi ve sağlam şekilde temellendirilmesi için önemli bir nokta ise, çocuklara aktarımının en doğru şekilde yapılmasıdır (Canatan, 2008; Kim ve Stevens, 1987). Toplumsal değerleri ve ahlak kurallarını öğrenmeye başlayan okul öncesi çocuğu, topluma uyum sağlamak için bir denge kurmaya, davranışlarını toplumun beklediği şekilde sergilemeye çalışmaktadır (Gander ve Gardiner, 2004). Sosyal gelişim becerilerinin kişilik gelişiminin ve bireyselliğin oluşumunda 3-6 yaş aralığı kritik bir önem taşıdığından, çocukların bazı becerileri öğrenmeleri için uygun uyaranların sağlanmasında resimli çocuk kitaplarının önemli bir aracı olduğu bilinmektedir (Uğurlu, 2013; Yavuzer, 2015). Çocuklar bu kitaplarda yer alan kahramanlar aracılığı ile kültürel öğeler, düşünsel ve davranışsal modeller de çocuklara aktarılmaktadır. Bu özellikler kültürel öğelerin baskın olmasından ziyade daha çok prososyal davranışlar gibi evrensel öğeleri içermelidir (Çetinkaya ve Durmaz, 2020). Çocuk kitapları, içerdiği iyi ve güzel durumların yanı sıra, kötü ve olumsuz durumları işlemesiyle de çocukları gerçek yaşantılarla tanıştıran ve bu sayede onları gerçek hayata hazırlayan önemli yardımcıları arasında olmaktadır. Dolayısıyla çocuk edebiyatı, yansıttığı bu farklı durum ve duygularla çeşitli olumlu sosyal davranışların edinilmesinde önemli katkılar sağlamaktadır (Kaynak ve Aktaş, 2017; Somer, 2015). Bireylerin sosyal bağlar kurmasını kolaylaştıran, karşı taraftan karşılık beklemeksizin, başka kişi ya da grupların yararı için gönüllü olarak yapılan bu davranışlar, prososyal davranışlar olarak adlandırılmaktadır (Kim ve Stevens, 1987). İş birliği, empati, yardımlaşma davranışlarının yanı sıra

teselli etme, paylaşma, kibarlık, dayanışma, cesaret verme ve destekleme davranışları da bu davranışlar arasında sayılmaktadır (Bağcı Çetin ve Öztürk Samur, 2018; Choi, 2005). Kitapların sunmuş olduğu bu geniş yelpaze sayesinde çocukların farkındalıkları gelişerek, sosyal davranışları öğrenmeleriyle, olumlu duygularının oluşumu desteklenmektedir (Kaynak ve Aktaş, 2017; Somer, 2015).

Bağcı Çetin ve Öztürk Samur (2018) tarafından yapılan araştırmada bazı çocukların çok erken yaşlarda sosyal davranış sergiledikleri, bazı çocukların ilerleyen yaşlarda sosyal davranış sergiledikleri görülse de sosyal davranış kazanımının, okul öncesi dönemde daha yoğun olduğu görülmüştür (Bağcı Çetin ve Öztürk Samur, 2018). Yapılan alan yazın çalışmasında, 3-6 yaş arasındaki çocukların paylaşma, yardımlaşma gibi sosyal davranışları üzerinde resimli çocuk kitaplarının etkinliği inceleyen çalışmalara çok sık rastlanılmamıştır. Okul öncesi dönemi çocuklarının sosyal davranışlarını açıklamaya çalışan çalışmalarda, ebeveyn davranışları, çocuğun mizacı, çocuğun cinsiyeti, ailenin sosyoekonomik düzeyi gibi bilgilerin daha çok ele alındığı görülmüştür (Kumru vd., 2004; Yağmurlu vd., 2005). Resimli çocuk kitaplarının sosyal davranışları içermesinin, çocuklardaki sosyal davranışların gelişimindeki önemli rolü düşünülerek (Uzmen ve Mağden, 2002), yapılan bu çalışmada resimli çocuk kitaplarında yardımlaşma, iş birliği, empati, paylaşma, teselli etme, kibarlık, dayanışma kategorilerinde yer alan sosyal davranışlar incelenmiştir.

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Çocuklar dünyayı oyunlar ile keşfetmekte ve deneyimlemektedirler. Ancak deneyimleyemedikleri olayları ya da deneyimledikleri benzer olaylara farklı bakış açılarından bakmayı çocuk kitapları ile keşfetmektedirler. Dolayısıyla çocuklar sosyal davranışları çevrelerindeki insanların davranışlarının sonucunu gözlemleyerek öğrenmelerinin yanı sıra çocuk kitapları aracılığı ile de öğrenmekte, pekiştirilmesi sonucu da günlük hayatlarında kullanmaktadırlar. Bu nedenle araştırmanın amacı, incelenen resimli çocuk kitaplarında ana ya da yan karakterlerin sergilemiş oldukları sosyal davranışları incelemek ve kitaplarda sosyal davranışlara ne kadar yer verildiğini tespit etmektir.

Araştırma Problemleri

3-6 yaş çocuklarına yönelik olarak yayımlanan resimli öykü kitaplarında kullanılan karakterlerin sosyal davranışlarının neler oldukları bilinmemektedir. Bu nedenle aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Resimli öykü kitaplarında yer alan sosyal davranışlar nelerdir?
2. Yazarların cinsiyetleri ile resimli öykü kitaplarında yer verdikleri sosyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?
3. Resimli öykü kitaplarının orijinal dilleri ile kitaplarda işlenen sosyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?
4. Resimli öykü kitaplarının basım yılları ile kitaplarda işlenen sosyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?
5. Resimli öykü kitaplarındaki karakterin türlerine göre atfedilen sosyal davranışlar nelerdir?
6. Resimli öykü kitaplarındaki karakterin cinsiyetlerine göre atfedilen sosyal davranışlar nelerdir?

Sınırlılıklar

İncelenen kitaplarda ulaşılabilirlik ön planda tutulmuş olup yazar cinsiyetleri eşit oranda örnekleme dahil edilememiş ve çeviri-Türkçe dillerindeki kitaplar arasında da eşitlik sağlanamamıştır. İncelenen resimli öykü kitapları ulaşılabilirliğe göre belirlendiğinden, 1999 yılı ve öncesine ait kitaplar, 2000 yılı ve sonrasına ait kitaplara göre sayıca daha az incelenmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Türü

Araştırmanın türü betimsel nitelikte tasarlanmıştır. Betimsel nitelikte tasarlanan araştırmalarda

ele alınan konu ile ilgili derin bir kavrayışa ulaşmak amaçlanmaktadır. Betimsel araştırmalar, araştırılan olguları doğal ortamda araştırabilme, araştırmacının objektif katılımını sağlama, bütüncül olma ve algıları ortaya çıkarma, esnek ve tümevarımcı analiz özelliklerine sahiptir (Karagöz, 2019).

Veri Kaynakları

Araştırmanın veri kaynaklarını İstanbul ili Levent ve Ümraniye ilçelerinde yer alan alışveriş merkezlerindeki büyük kitapçılarda 3-6 yaş grubuna hitap eden ve içeriğinde prososyal davranışları bulunduran 105 kitap veri olarak kullanılmıştır. Kitaplar olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme modeline göre seçilmiştir. Amaçlı örneklemede örnekleme rassal olarak değil araştırmacının ön yargısına bağlı olarak seçilmektedir (Karagöz, 2019). Bu nedenle amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen ve içerisinde prososyal davranışları içeren 105 kitap incelenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen kitapların yazarlarının %61,9'u kadın, %38,1'i erkektir. Araştırmaya dahil edilen kitapların %52,4'ünün Türkçe, %47,6'sının çeviri kitap olduğu saptanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Kitap İnceleme Formu

Verilerin toplanması amacıyla dört araştırmacı tarafından "Kitap İnceleme Formu" oluşturulmuştur. Oluşturulan bu form alan üç uzman görüşüne gönderilmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda form revize edilmiştir. Form dört bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler kitabın künye bilgilerine, fiziksel özelliklerine, içeriğine ve yardımlaşma, iş birliği, empati, paylaşma, teselli etme, kibarlık, dayanışma kategorilerinde yer alan prososyal davranışlara ait bölümlerdir. Kitaplarda bulunan prososyal davranışlar üç araştırmacı tarafından incelenmiştir. Seçilen her kitap için 'Kitap inceleme Formu' araştırmacılar tarafından doldurulmaktadır. Formun araştırmacılar arası görüş birliğini tespit etmek amacıyla veri kaynağı olarak rastgele 10 adet resimli öykü kitabı seçilmiş ve pilot çalışma yapılmıştır. Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilmiş olan güvenilirlik formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)) kullanılmıştır. Bu formül sonucunda araştırmacılar arasında en az 0,80 benzerlik olmalıdır. Analiz sonucunda araştırmacılar arası güvenilirlik değerinin 0,89 olduğu bulunmuştur. Böylelikle dokümanlardan elde edilen bilgilerin doğruluğu denetlenmiştir.

Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Bu araştırmanın veri toplama ve analiz yöntemi doküman analizi olarak belirlenmiştir. Doküman analizi araştırılan konu hakkında bilgileri kapsayan belgelerin incelenmesidir. Doküman analizinde fotoğraf, video, resimler gibi görsel verilerin yanı sıra yazılı belgeler ve öyküler de kullanılabilir (Karagöz, 2019).

Doküman analizi sürecine dokümanı elde etme ile başlanmaktadır. Bu nedenle Levent ve Ümraniye ilçelerinde yer alan alışveriş merkezlerindeki büyük kitapçılarda 3-6 yaş grubuna hitap eden kitaplar belirlenmiştir. Sonrasında belirlenen kitapların orijinal olup olmadığı kontrol edilmiş ve orijinal oldukları belirlenmiştir. Dokümanlara ulaşıldıktan sonra içerikleri incelenmiştir. Toplam 263 kitap incelenmiş olup kitapların 105 tanesinde prososyal davranış olduğu belirlenmiştir. Form oluşturma aşamasında literatür doğrultusunda kategoriler, birbirlerini kapsamayacakları şekilde belirlenmiştir. Bu nedenle analiz birimi var ya da yok şeklinde sözcük olarak belirlenmiştir. Elde edilen bilgilerin sayısallaştırılması için ilgilenilen bilgi yoksa "0" değeri, varsa "1" değeri verilmiştir. Toplanan veriler SPSS programı aracılığı ile frekans analizi ve ki-kare testi kullanılarak analiz edilmiştir. "Resimli öykü kitaplarında yer alan prososyal davranışlar nelerdir?", "Resimli öykü kitaplarındaki karakterin türlerine göre atfedilen prososyal davranışlar nelerdir?", "Resimli öykü kitaplarındaki karakterin cinsiyetlerine göre atfedilen prososyal davranışlar nelerdir?" araştırma problemlerinin cevapları frekans analizi ile; "Yazarların cinsiyetleri ile resimli öykü kitaplarında yer verdikleri prososyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?", "Resimli öykü kitaplarının orijinal dilleri ile kitaplarda işlenen prososyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?", "Resimli öykü kitaplarının basım yılları ile kitaplarda işlenen prososyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?" araştırma problemlerinin cevapları ise ki kare testi kullanılarak analiz edilmiştir. Yardımlaşma, iş birliği, empati, paylaşma, teselli etme, kibarlık, dayanışma kategorilerine aşağıda yer alan kapsam doğrultusundaki ifadeler dahil edilmiştir:

Yardımlaşma: Yardımlaşma kategorisine cümlelerde geçen başkasının sorununa çözüm yolu bulmaya çalışma, başkalarına yardım etmeye çalışma durumlarında kullanılan ifadeler dahil edilmiştir.

Empati: Empati kategorisine cümlelerde geçen başkalarının duygularını anlamaya çalışma, başkaları hakkında üzülmeye ve endişelenme durumlarında kullanılan ifadeler dahil edilmiştir.

İş birliği: İş birliği kategorisine cümlelerde geçen beraber yapılan, birlikte hazırlanan, birlikte uğraşılan ifadeler dahil edilmiştir.

Paylaşma: Paylaşma kategorisine cümlelerde geçen karakterlerin kendilerinde olan bir şeyi ihtiyacı olan bir karaktere karşılıksız olarak vermesi durumlarında kullanılan ifadeler dahil edilmiştir.

Teselli etme: Teselli etme kategorisine cümlelerde geçen karakterlerin, diğer karakterlerin üzgün ya da canı sıkın olduğu durumlarda “olsun, ziyarı yok, herkes hata yapabilir, hepimiz hata yapabiliriz” gibi kullanılan ifadeler dahil edilmiştir.

Kibarlık: Kibarlık kategorisine cümlelerde geçen “-miyim” gibi soru ekleri, “merhaba”, “iyi günler” gibi selamlama ifadeleri, “lütfen, teşekkür etmek, ikram etmek, geçmiş olsun, vb.” gibi kullanılan ifadeler dahil edilmiştir.

Dayanışma: Dayanışma kategorisine cümlelerde geçen birden fazla karakterin kendilerini olumsuz etkileyen durumlar karşısında ortak hareket etmeleri sonucunda kullanılan ifadeler dahil edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, “Resimli öykü kitaplarında yer alan prososyal davranışlar nelerdir?”, “Yazarların cinsiyetleri ile resimli öykü kitaplarında yer verdikleri prososyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?”, “Resimli öykü kitaplarının orijinal dilleri ile kitaplarda işlenen prososyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?” , “Resimli öykü kitaplarının basım yılları ile kitaplarda işlenen prososyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?” , “Resimli öykü kitaplarındaki karakterin türlerine göre atfedilen prososyal davranışlar nelerdir?” ve “Resimli öykü kitaplarındaki karakterin cinsiyetlerine göre atfedilen prososyal davranışlar nelerdir?” araştırma problemlerinin bulgularına yer verilecektir.

Resimli öykü kitaplarında prososyal davranışlar işlenerek çocuklara bu davranışların kazandırılması hedeflenmektedir. Bunlar; yardımlaşma, empati, iş birliği, paylaşma, teselli etme, kibarlık ve dayanışmadır. “Resimli öykü kitaplarında yer alan prososyal davranışlar nelerdir?” araştırma probleminin incelendiği tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Prososyal Davranışlar

Prososyal Davranış		n	%
Yardımlaşma	Var	46	43,8
	Yok	59	56,2
Empati	Var	48	45,7
	Yok	57	54,3
İş birliği	Var	43	41,0
	Yok	62	59,0
Paylaşma	Var	21	20,0
	Yok	84	80,0
Teselli etme	Var	23	21,9
	Yok	82	78,1
Kibarlık	Var	52	49,5
	Yok	53	50,5
Dayanışma	Var	24	22,9
	Yok	81	77,1

Tablo 1. incelendiğinde; resimli çocuk kitaplarının %43,8’inde yardımlaşma davranışı işlenirken, %56,2’inde işlenmemiş; %45,7’inde empati davranışı işlenirken, %54,3’ünde işlenmemiş; %41’inde

iş birliği davranışı işlenirken, %59’unda işlenmemiş; %20’sinde paylaşma davranışı işlenirken, %80’inde işlenmemiş; %21,9’unda paylaşma davranışı işlenirken, %78,1’inde işlenmemiş; %49,5’inde kibarlık davranışı işlenirken, %50,5’inde işlenmemiş ve %22,9’unda kibarlık davranışı işlenirken, %71,1’inde işlenmemiştir. Tabloya göre en çok işlenen prososyal davranışların sırasıyla, kibarlık (%49,5), empati (%45,7), yardımlaşma (%43,8), iş birliği (%41), dayanışma (22,9), teselli etme (%21,9) ve paylaşma (%20) olduğu görülmüştür.

İncelenen resimli öykü kitaplarında işlenen kibarlık davranışına örnekler:

“Kırmızı etek kurda teşekkür etti ve ormanın içine girdi” (Kırmızı Etek).

“Aferin, dedi annesi” ve “Aman yavrucuğum, orada dur bakalım” (Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kızdan).

“Kaplumbağa küreğini oğlana uzatarak teşekkür etti” (Üç soru).

“Lütfen...bunu imzala” (Nokta).

İncelenen resimli öykü kitaplarında işlenen empati davranışına örnekler:

“Bir zamanlar küçük üzgün bir penguen vardı. Hayvanat bahçesindeki bütün hayvanlar onun için kaygılanıyorlardı. Neyin var diye sordular” (Canım arkadaşlarım).

“Artık Pati ve Pus endişeli. ‘Ya kurtarmasaydık seni. Lütfen vazgeç beklemekten.’ diyorlar ama Piticiği bir türlü vazgeçiremiyorlar. Bu kadar önemli olan neydi ki? Acaba neydi Piticiğin dileği? Pus kendini suçlu hissediyor. Pati’nin kulağına eğiliyor ve ‘Hemen bir çare bulmalıyız.’ diyor. Kafa kafaya verip bir süre düşünüyorlar. Birden “Bulдум!” diyor Pus sevinçle” (Üç kedi bir dilek).

İncelenen resimli öykü kitaplarında işlenen yardımlaşma davranışına örnekler:

“Orman meyveli pastayı taşımalarına yardım etti” (Yağmurlu Bir Gün).

“Nikolay’ın arkadaşları onu anladılar ve yardım etmek istediler”, “Yorulmuş olmalısın dedi Nikolay, sana yardım edeyim” ve “Nikolay pandayı dikkatle Leo’nun kulübesine taşıdıktan sonra bir bambu kamışı yardımıyla bacağını sardı” (Üç soru).

“Ovada dolaşan ve diken toplayan yaşlı bir kadın gördü. Onu atına bindirdi ve onun için diken topladı. Dikenleri atının sırtına yükleyip, yaşlı kadını kulübesine götürdü” (Zambaklar Ülkesi).

İncelenen resimli öykü kitaplarında işlenen iş birliği davranışına örnekler:

“Bir ev yapacağız! Der Dişlek. Oh, evet! Diye bağırlar hep bir ağızdan. Çamur dört köşede çukur kazar ve Kanat da çatıyı yapar. Duvarları yapmak için tahta toplarlar ve zemini de samanla kaplarlar. Evin yapımına herkes yardımcı olur ve kısa bir süre sonra kulübe tamamlanır” (Kuçu Kuçu Kendine Ev Arıyor).

“Seninle ben, Küçük Ayı, demiş Büyük Ayı, suyu beraber getirelim” ve “...odunu birlikte toplayalım” (Seninle Ben, Küçük Ayı).

“Üst üste yığacak taş kalmadığından hayvanlar üst üste çıkıp bir kule oluşturdu. Önce bir kirpi, tavşan, koyun, zebra, su aygırı ardından fok balığı, yılan...fil. Ve arkadaşlarının üstüne çıkan penguen bir de baktı ki kuşlar artık o kadar yüksekte değil. Yükseklerde bulutların üstünde mutlu bir penguen süzülüyordu. Ve bu arkadaşları sayesinde olmuştu” (Canım arkadaşlarım).

İncelenen resimli öykü kitaplarında işlenen dayanışma davranışına örnekler:

“Onlara, birbirlerine yakın yüzmeyi öğretmiş. Yüzerken her biri kendi yerini korumuş. Dev bir balık gibi yüzmeyi öğrendiklerinde, ‘Ben de gözünüz olacağım’ demiş” şeklinde geçen kısımda bir sürü küçük balığın büyük bir balıktan korunmak için birleşerek büyük bir balık şeklini aldıklarından bahsedilmektedir (Yüz Yüz).

“Pipkin biraz yürüdüktan sonra bir grup penguenle karşılaştı. Sıcak kalmak için birbirlerine sokulmuş, iç içe daireler oluşturmuşlardı” (Bir Bilyon Ne Kadar Büyük?).

İncelenen resimli öykü kitaplarında işlenen teselli etme davranışına örnekler:

3-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Olarak Yayımlanan Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Karakterlerin
Prososyal Davranışlarının İncelenmesi

“Anne Rakun yavrusunun elini tuttu ve kulağına sokularak yumuşak bir sesle, ‘Bazen hepimiz istemediğimiz şeyleri yapmak zorunda kalırız’ dedi. ‘Başta tuhaf ve ürkütücü gelebilirler. Ama bir kez başladıktan sonra, okulu seveceksin’” ve “Anne Rakun yavrusuna gülümseyerek, ‘şimdi’ dedi, ‘ne zaman kendini yalnız hissedersen ve birazcık evdeki sevgiye ihtiyaç duyarsan, elini yanağına bastır ve şöyle düşün: ‘Anne seni seviyor.’ Bu öpücük yüzüne atlayacak ve içini sevimli, sıcacık düşüncelerle dolduracaktır” (Avucundaki Öpücük).

“Kapıyı açtı, karşısında kocaman gövdesiyle fil duruyordu. Üstü başı çamur içindeydi. Hem üzgün görünüyordu hem de yorgun gözüküyordu. Kırmızı file sarılıp hortumundan öptü. Onu çok sevdiğini söyledi” (Kırmızı Fili Gördünüz Mü?).

“Yeteneklerimizi yetenek gösterisinde sergilememizin zamanı geldiğinde ben çok utandım ve çekindiğim için çıkmak istemedim, ama Tammy bana cesaret vererek pes etmemi engelledi” (Down Sendromlu Bir Arkadaşım Var).

İncelenen resimli öykü kitaplarında işlenen paylaşma davranışına örnekler:

“Su samurları gizlenme yerlerini deniz çocuğu ile paylaşmaktan hoşlanırlardı” (Su Samuru Koyu).

“Şuradaki minik kedi pek aç kalmış besbelli. Çantamız acaba düşünür mü bu miniği? Kediciğe süt mü? Aslan çanta... Süper çanta... Sen çok yaşa” (Annemin Çantası).

Resimli öykü kitaplarında, “Yazarların cinsiyetleri ile resimli öykü kitaplarında yer verdikleri prososyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?” araştırma probleminin incelendiği tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Yazarların Cinsiyetleri ile Resimli Öykü Kitaplarında Yer Verdikleri Prososyal Davranışlar Karşılaştırılması

Prososyal Davranış		Kadın		Erkek		Toplam		x ²	p
		n	%	n	%	n	%		
Yardımlaşma	Var	40	61,5	25	38,5	65	100	,010	,922
	Yok	25	62,5	15	37,5	40	100		
Empati	Var	29	60,4	19	39,6	48	100	,083	,773
	Yok	36	63,2	21	36,8	57	100		
İş birliği	Var	27	62,8	16	37,2	43	100	,024	,876
	Yok	38	61,3	24	38,7	62	100		
Paylaşma	Var	13	61,9	8	38,1	21	100	,000	1,000
	Yok	52	61,9	32	38,1	84	100		
Teselli etme	Var	20	74,1	7	25,9	27	100	2,282	,131
	Yok	45	57,7	33	42,3	78	100		
Kibarlık	Var	34	65,4	18	34,6	52	100	,529	,467
	Yok	31	58,5	22	41,5	53	100		
Dayanışma	Var	16	66,7	8	33,3	24	100	,299	,584
	Yok	49	60,5	32	39,5	81	100		

Tablo 2. incelendiğinde, resimli öykü kitapları içerisinde yardımlaşma davranışını işleyen yazarların %61,5’i kadın yazarlar iken, %38,5’i erkek yazarlar; resimli öykü kitapları içerisinde empati davranışını işleyen yazarların %60,4’ü kadın yazarlar iken, %39,6’sı erkek yazarlar; resimli öykü kitapları içerisinde iş birliği davranışını işleyen yazarların %62,8’i kadın yazarlar iken, %37,2’si erkek yazarlar; resimli öykü kitapları içerisinde paylaşma davranışını işleyen yazarların %61,9’u kadın yazarlar iken, %38,1’i erkek yazarlar; resimli öykü kitapları içerisinde teselli etme davranışını işleyen yazarların %74,1’i kadın yazarlar iken, %25,9’u erkek yazarlar; resimli öykü kitapları içerisinde kibarlık davranışını işleyen yazarların %65,4’ü kadın yazarlar iken, %34,6’sı erkek yazarlar ve resimli öykü

kitapları içerisinde kibarlık davranışını işleyen yazarların %66,7'si kadın yazarlar iken, %33,3'ü erkek yazarlardır. Tablo genel olarak incelendiğinde ise, yazarların cinsiyetleri ile resimli öykü kitaplarında yer verdikleri prososyal davranışlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Ülkemizde yazılan ve anadili Türkçe olan resimli öykü kitapları olduğu gibi, yabancı dilden çeviri yapılmış pek çok resimli öykü kitabı da bulunmaktadır. “Resimli öykü kitaplarının orijinal dilleri ile kitaplarda işlenen prososyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?” araştırma probleminin incelendiği tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Resimli Öykü Kitaplarının Orijinal Dilleri ile Kitaplarda İşlenen Prososyal Davranışların Karşılaştırılması

Prososyal Davranış		Türkçe		İngilizce		Diğer Avrupa Dilleri		Toplam		x ²	p
		n	%	n	%	n	%	n	%		
Yardımlaşma	Var	36	55,4	19	29,2	10	15,4	65	100	,819	,664
	Yok	19	47,5	15	37,5	6	15	40	100		
Empati	Var	29	60,4	12	25,0	7	14,6	48	100	2,603	,272
	Yok	26	45,6	22	38,6	9	15,8	57	100		
İş birliği	Var	20	46,5	14	32,6	9	20,9	43	100	2,028	,363
	Yok	35	56,5	20	32,3	7	11,3	62	100		
Paylaşma	Var	10	47,6	8	38,1	3	14,3	21	100	,394	,821
	Yok	45	53,6	26	31,0	13	15,5	84	100		
Teselli etme	Var	14	51,9	7	25,9	6	22,2	27	100	1,633	,442
	Yok	41	52,6	27	34,6	10	12,8	78	100		
Kibarlık	Var	24	46,2	23	44,2	5	9,6	52	100	7,367	,025*
	Yok	31	58,5	11	20,8	11	20,8	53	100		
Dayanışma	Var	16	66,7	3	12,5	5	20,8	24	100	5,649	,059
	Yok	39	48,1	31	38,3	11	13,6	81	100		

* $p<0,05$

Tablo 3. incelendiğinde, yardımlaşma davranışını işleyen kitapların %55,4'ü Türkçe yazılmış, %29,2'si İngilizce'den, %15,4'ü diğer Avrupa dillerinden çevrilmiş; empati davranışını işleyen kitapların %60,4'ü Türkçe yazılmış, %25'i İngilizce'den, %14,6'sı diğer Avrupa dillerinden çevrilmiş; iş birliği davranışını işleyen kitapların %46,5'i Türkçe yazılmış, %32,6'sı İngilizce'den, %20,9'u diğer Avrupa dillerinden çevrilmiş; paylaşma davranışını işleyen kitapların %47,6'sı Türkçe yazılmış, %38,1'i İngilizce'den, %14,3'ü diğer Avrupa dillerinden çevrilmiş; teselli etme davranışını işleyen kitapların %51,9'u Türkçe yazılmış, %25,9'u İngilizce'den, %22,2'si diğer Avrupa dillerinden çevrilmiş ve dayanışma davranışını işleyen kitapların %66,7'si Türkçe yazılmış, %12,5'i İngilizce'den, %20,8'i diğer Avrupa dillerinden çevrilmiştir. Tablo genel olarak incelendiğinde ise, Türkçe yazılan kitaplar ile kibarlık davranışı (%46,2) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($x^2= 7,367$, $p<0,05$).

Ülkemizde ve dünyada çocuklar için resimli öykü kitaplarının yayımlanmaya başlaması yeni bir durum değildir. “Resimli öykü kitaplarının basım yılları ile kitaplarda işlenen prososyal davranışlar arasında bir ilişki var mıdır?” araştırma probleminin incelendiği tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. Resimli Öykü Kitaplarının Basım Yılları ile Kitaplarda İşlenen Prososyal Davranışların Karşılaştırılması

Prososyal Davranış	2000 Yılı ve Sonrası		1999 Yılı ve Öncesi		Toplam		x ²	p
	n	%	n	%	n	%		

3-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Olarak Yayınlanan Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Karakterlerin
Prososyal Davranışlarının İncelenmesi

Yardımlaşma	Var	60	92,3	5	7,7	65	100	4,699	,030*
	Yok	31	77,5	9	22,5	40	100		
Empati	Var	41	85,4	7	14,6	48	100	,120	,730
	Yok	50	87,7	7	12,3	57	100		
İş birliği	Var	42	97,7	1	2,3	43	100	7,636	,006*
	Yok	49	79,0	13	21,0	62	100		
Paylaşma	Var	20	95,2	1	4,8	21	100	1,669	,196
	Yok	71	84,5	13	15,5	84	100		
Teselli etme	Var	25	92,6	2	7,4	27	100	1,105	,293
	Yok	66	84,6	12	15,4	78	100		
Kibarlık	Var	47	90,4	5	9,6	52	100	1,232	,267
	Yok	44	83,0	9	17,0	53	100		
Dayanışma	Var	23	95,8	1	4,2	24	100	2,262	,133
	Yok	68	84,0	13	16,0	81	100		

*p<0,05

Tablo 4. incelendiğinde, yardımlaşma davranışını işleyen resimli öykü kitaplarının %92,3'ü 2000 yılı ve sonrasında yayınlanan resimli öykü kitapları iken, %7,7'si 1999 yılı ve öncesinde yayınlanan resimli öykü kitapları; empati davranışını işleyen resimli öykü kitaplarının %85,4'ü 2000 yılı ve sonrasında yayınlanan resimli öykü kitapları iken, %14,6'sı 1999 yılı ve öncesinde yayınlanan resimli öykü kitapları; iş birliği davranışını işleyen resimli öykü kitaplarının %97,7'si 2000 yılı ve sonrasında yayınlanan resimli öykü kitapları iken, %2,3'ü 1999 yılı ve öncesinde yayınlanan resimli öykü kitapları; paylaşma davranışını işleyen resimli öykü kitaplarının %95,2'si 2000 yılı ve sonrasında yayınlanan resimli öykü kitapları iken, %4,8'i 1999 yılı ve öncesinde yayınlanan resimli öykü kitapları; teselli etme davranışını işleyen resimli öykü kitaplarının %92,6'sı 2000 yılı ve sonrasında yayınlanan resimli öykü kitapları iken, %7,4'ü 1999 yılı ve öncesinde yayınlanan resimli öykü kitapları; kibarlık davranışını işleyen resimli öykü kitaplarının %90,4'ü 2000 yılı ve sonrasında yayınlanan resimli öykü kitapları iken, %9,6'sı 1999 yılı ve öncesinde yayınlanan resimli öykü kitapları ve dayanışma davranışını işleyen resimli öykü kitaplarının %95,8'i 2000 yılı ve sonrasında yayınlanan resimli öykü kitapları iken, %4,2'si 1999 yılı ve öncesinde yayınlanan resimli öykü kitaplarıdır. Tablo genel olarak incelendiğinde, 2000 yılı ve sonrasında yazılan kitaplar ile iş birliği (%97,7) davranışı arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2=7,636$, $p<0,05$) ve 2000 yılı ve sonrasında yazılan kitaplar ile yardımlaşma (%92,3) davranışı arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2=4,699$, $p<0,05$).

Resimli öykü kitaplarında ana ya da yan karakter türü olarak insan, hayvan ya da varlıklar (şelale, yaprak, kaya vb.) kullanılabilir. “Resimli öykü kitaplarındaki karakterin türlerine göre atfedilen prososyal davranışlar nelerdir?” araştırma probleminin incelendiği tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. Resimli Öykü Kitaplarındaki Karakterin Türlerine Göre Atfedilen Prososyal Davranışlar

Prososyal Davranış		İnsan		Hayvan		Varlık	
		n	%	n	%	n	%
Prososyal Davranışlar	Var	62	59,0	50	47,6	12	11,4
	Yok	43	41,0	55	52,4	93	88,6

Tablo 5. incelendiğinde, resimli öykü kitaplarındaki insan karakterlerin %59'una bir prososyal davranış atfedilirken, %41'ine herhangi bir prososyal davranış atfedilmemiştir. Resimli öykü kitaplarındaki hayvan karakterlerin %47,6'sına bir prososyal davranış atfedilirken, %52,4'üne herhangi bir prososyal davranış atfedilmemiştir. Resimli öykü kitaplarındaki varlık karakterlerin %11,4'üne bir prososyal davranış atfedilirken, %88,6'sına herhangi bir prososyal davranış atfedilmemiştir.

İncelenen resimli öykü kitaplarında prososyal davranışların atfedildiği karakterler türlerinin

hayvanlar, insanlar ve varlıklar (taş, kaya, güneş, ağaç, şelale vb.) olduğu görülmektedir. Prososyal davranışları insan karakterlere atfeden kitaplar sayıca daha fazladır. Konuşan varlıkların incelenen kitaplarda daha az işleniyor olması, işlendiğinde ise daha çok yardımcı karakter olarak ele alınmaları çalışmada varlıklara atfedilen prososyal davranış sayısının az olmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte kitaplardaki insan karakterlere daha çok prososyal davranış atfedilmesi ve çoğunlukla çocuk karakterlerin seçilmiş olması da çocukların özdeşim kurabilmeleri açısından önemlidir.

Kitaplarda kadın, erkek gibi karakterlere yer verildiği gibi herhangi bir cinsiyete sahip olmayan karakterlere de ana ya da yan karakter olarak yer verilmektedir. “Resimli öykü kitaplarındaki karakterin cinsiyetlerine göre atfedilen prososyal davranışlar nelerdir?” araştırma probleminin incelendiği tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Resimli Öykü Kitaplarındaki Karakterin Cinsiyetlerine Göre Atfedilen Prososyal Davranışlar

Prososyal Davranış		Kadın		Erkek		Cinsiyetsiz	
		n	%	n	%	n	%
Yardımlaşma	Var	26	24,8	31	29,5	32	30,5
	Yok	79	75,2	74	70,5	73	69,5
Empati	Var	13	12,4	18	17,1	21	20,0
	Yok	92	87,6	87	82,9	84	80,0
İş birliği	Var	20	19,0	22	21,0	23	21,9
	Yok	85	81,0	83	79,0	82	78,1
Paylaşma	Var	10	9,5	5	4,8	11	10,5
	Yok	95	90,5	100	95,2	94	89,5
Teselli etme	Var	11	10,5	13	12,4	9	8,6
	Yok	94	89,5	92	87,6	96	91,4
Kibarlık	Var	25	23,8	22	21,0	21	20,0
	Yok	80	76,2	83	79,0	84	80,0
Dayanışma	Var	11	10,5	9	8,6	13	12,4
	Yok	94	89,5	96	91,4	92	87,6

Tablo 6. incelendiğinde, resimli öykü kitaplarında işlenen yardımlaşma davranışı kadın karakterlerin %24,8’inde varken %75,2’inde yoktur; erkek karakterlerin %29,5’inde varken %70,5’inde yoktur; cinsiyetsiz karakterlerin ise %30,5’inde varken %69,5’inde yoktur. Resimli öykü kitaplarında işlenen empati davranışı kadın karakterlerin %12,4’ünde varken %87,6’sında yoktur; erkek karakterlerin %17,1’inde varken %82,9’unda yoktur; cinsiyetsiz karakterlerin ise %20’inde varken %80’inde yoktur. Resimli öykü kitaplarında işlenen iş birliği davranışı kadın karakterlerin %19’unda varken %81’inde yoktur; erkek karakterlerin %21’inde varken %79’unda yoktur; cinsiyetsiz karakterlerin ise %21,9’unda varken %78,1’inde yoktur. Resimli öykü kitaplarında işlenen paylaşma davranışı kadın karakterlerin %9,5’inde varken %90,5’inde yoktur; erkek karakterlerin %4,8’inde varken %95,2’sinde yoktur; cinsiyetsiz karakterlerin ise %10,5’inde varken %89,5’inde yoktur. Resimli öykü kitaplarında işlenen teselli etme davranışı kadın karakterlerin %10,5’inde varken %89,5’inde yoktur; erkek karakterlerin %12,4’ünde varken %87,6’sında yoktur; cinsiyetsiz karakterlerin ise %8,6’sında varken %91,4’ünde yoktur. Resimli öykü kitaplarında işlenen dayanışma davranışı kadın karakterlerin %10,5’inde varken %89,5’inde yoktur; erkek karakterlerin %8,6’ünde varken %91,4’ünde yoktur; cinsiyetsiz karakterlerin ise %12,4’ünde varken %87,6’sında yoktur.

İncelenen resimli öykü kitaplarında prososyal davranışların atfedildiği karakter cinsiyetleri kadın, erkek olarak ele alınırken kadın karakterlerinin içerisine kız çocuk karakterler, erkek karakterlerin içerisine ise erkek çocuk karakterler dahil edilmiştir. Bazı kitaplarda karakterler cinsiyetsiz olarak ele alınmış ve karakterlerin kadın ya da erkek cinsiyetine dahil olabilmeleri sağlayacak herhangi bir kıyafet, fiziksel özellik ya da karakteristik özelliğe yer verilmediği görülmüştür. Cinsiyetsiz olarak ele alınan karakterlere konuşan bulut, şelale, kaya, kalem gibi varlıklar örnek olabilecekken, bazı kitaplarda hayvanlar da cinsiyetsiz olarak ele alınan karakterlere örnek olabilmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Çocuk kitapları, çocukları gerçek yaşantılarla tanıştırmak ve onları gerçek hayata hazırlamakta ve yansıttığı farklı durum ve duygularla çeşitli olumlu sosyal davranışların edinilmesinde önemli katkılar sağlamaktadır (Kaynak ve Aktaş, 2017; Somer, 2015). Sosyal davranışların edinilmesi için 3-6 yaş resimli öykü kitaplarında yardımlaşma, iş birliği, empati, paylaşma, teselli etme, kibarlık, dayanışma kategorilerinde prososyal davranışlara yer verilmektedir. Çalışma grubunu oluşturan kitaplarda ise bu kategorilerden en fazla kibarlık, en az paylaşma davranışına yer verildiği görülmüştür. Kibarlık değeri davranışla yansıtılmasının yanı sıra sözcükler aracılığıyla da yansıtılmaktadır. Nezaket sözcüklerinin sosyal hayatta sözel olarak daha çok ifade edilebilmesi nedeniyle resimli çocuk kitaplarında da daha çok sözel ifadeler yoluyla ele alındığı görülmüştür. Bu nedenle de kibarlık davranışının diğer prososyal davranışlara göre çocuk kitaplarında daha fazla işlenmiş bir prososyal davranış olduğu düşünülmektedir. Tuğrul ve Feyman (2006) 192 kitabı inceleyerek yapmış oldukları çalışmayla çocuk kitaplarında en çok işlenen değerin paylaşma ve yardımlaşma olduğunu bulmuşlardır (Tuğrul ve Feyman, 2006). Resimli çocuk kitaplarında bazı değerlerin dağılımını 135 kitaba bakarak inceleyen Dirican ve Dağlıoğlu (2014) tarafından yapılan bir çalışmada da paylaşma, nezaket, yardımlaşma değerlerinin yüksek oranda, empati değerinin ise düşük oranda kitaplarda yer aldığı bulunmuştur (Dirican ve Dağlıoğlu, 2014). Bu durum yardımlaşma ve kibarlık davranışları için çalışmamızla benzer sonuçlar doğurmuş olsa da empati ve paylaşma davranışları için farklı çıkan sonuçların sebebinin, araştırmada incelenen kitaplarla çalışmamızda incelenen kitaplar arasındaki farklılıktan ve örneklem büyüklüğünden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Yazarların kadın ya da erkek olması ile kitaplarında yardımlaşma, iş birliği, empati, paylaşma, teselli etme, kibarlık, dayanışma kategorilerinde yer verdikleri prososyal davranışlar arasında bir ilişki görülmemiştir. Hem kadın hem erkek yazarlar resimli çocuk kitaplarında tüm bu prososyal davranışlara benzer şekilde yer vermişlerdir. Eisenberg ve Lennon (1983) tarafından yapılan çalışmada kadınların kendilerini daha çok empati kuran kişiler olarak değerlendirildiği, Volbrecht ve ark. (2007) tarafından yapılan çalışmada da toplumlarda yer eden algılar doğrultusunda, başkalarına karşı daha empatik bir yaklaşım sergilemenin kadınlara atfedilen bir özellik olduğu belirtilmiştir (Eisenberg vd., 1983; Volbrecht vd., 2007) Bu nedenle bu çalışmada da, kadın yazarların kitaplarında daha çok empatik davranışa yer vereceği öngörülmüş ancak sonuç anlamlı çıkmamıştır. Yükselen ve Bencik Kangal (2011) tarafından yapılan çalışmada yazarların, çocukların düşünme becerilerini destekleyecek nitelikte hikayeler kurgulamaları gerektiği vurgulanmıştır (Yükselen ve Bencik Kangal, 2011). Bu durumda çalışmamızda da görüldüğü gibi yazarların cinsiyet özellikleri prososyal düşünme becerilerini destekleyecek hikayeler yazmalarını etkilememekte, aynı duyarlılıkta hikayeleri yazdıkları anlaşılmaktadır.

Yazınsal metinler, kültürün yansımasıdır ve kültürel aktarımda önemli bir öğedir (Polat, 1995). Çeviriler aracılığı ile farklı kültürler arasında köprü kurulur (Mert vd., 2013). Çeviri kültürler arası etkileşimde önemli bir yere sahiptir çünkü yazarların içinde buldukları kültürel dünyaları eserlerine yansıtmaktadır (Levent, 2010; Öztürk, 1991). Çocuklar için hazırlanan çeviri resimli öykü kitapları aracılığı ile kendi kültürlerine duyarlılıklarını artırmanın yanı sıra başka kültürlerle yönelik duyarlılıklarını da artırmaktadır. Böylelikle çocuk evrensel kültüre ait bilgiler edinmektedir (Mert vd., 2013). Çetinkaya ve Durmaz (2020) tarafından yapılan çalışmada çeviri resimli öykü kitaplarında evrensel değerlerden ziyade daha çok yabancı kültüre özgü öğelere yer verildiği, Türk kültürüne ait öğelere yeterince yer verilmediği görülmüştür (Çetinkaya ve Durmaz, 2020). Araştırmamızda ise Türkçe yazılan kitaplarda çeviri kitaplardan ziyade kibarlık prososyal davranışının daha çok olduğu görülmektedir. Akyol (2012) tarafından yapılan çalışmada da Türkçe basılan kitaplarda kibarlık davranışının yüksek oranda yer verildiği görülmüştür (Akyol, 2012). Bunun nedeni Türk kültürünün yansıması olarak Türkçe dilinin, diğer çevirisi yapılan dillere göre daha çok nezaket kelimeleri ve ekleri ile vurgulanabilmesinden kaynaklanabilmektedir. Han ve Kemple (2006) tarafından yapılan çalışmada da çocuğun gelişim süreci içerisinde kibar davranabilmesinin büyük önem taşıdığı ifade edilmiştir (Han ve Kemple, 2006). Kültürümüzde de kibarlık davranışına önem verilmesinin ve çocukların gelişiminde de büyük bir önem taşıdığı düşünülmesinden dolayı incelenen orijinal dili Türkçe olan resimli çocuk kitaplarında daha fazla yer verildiği düşünülebilir.

Kitaplarda işlenen prososyal davranışlar ile kitapların basım yılları karşılaştırıldığında; iş birliği ve yardımlaşma davranışları ile 2000 yılı ve sonrasında yazılan kitaplar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Erdi (2008) yapmış olduğu çalışmada resimli öykü kitaplarında işlenen ahlaki değerleri yıllara göre incelediğinde, 2000’li yıllarda en fazla “paylaşma”nın, 1980’li yıllarda ise en fazla işlenen “doğruluk”un işlendiğini bulmuştur. Aynı zamanda kitaplarda ahlaki değerlerin işlenme oranının 1980’li yıllarda %40’larda olduğunu bulurken bu durumun 2000’li yıllarda düştüğünü de bulmuştur (Erdi, 2008). Akyol (2012) tarafından yapılan çalışmada, 2000 yılı sonrasındaki kitaplarda iş birliği davranışlarına yüksek oranda yer verildiği görülmüştür (Akyol, 2012). Uzmen ve Mağden (2002) ve Tuğrul ve Feyman (2006) tarafından yapılan çalışmalarda da resimli öykü kitaplarında en fazla yardımlaşma davranışlarının yer aldığı görülmüştür (Tuğrul ve Feyman, 2006; Uzmen ve Mağden, 2002) Çalışmamızda ise 2000 yılı ve sonrasında yazılan resimli öykü kitaplarında 1999 yılı ve öncesinde yazılan resimli öykü kitaplarına göre daha fazla prososyal davranışa yer verildiği görülmektedir. Bu durumun sebebinin, hem araştırmaya 2000 yılı ve sonrasına ait daha fazla kitap dahil edilmesinin, hem de çocuk edebiyatının çocuklar üzerindeki etkisinin anlaşılması ve alanda çalışan profesyonel sayısının artması ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Alan yazın tarandığında da 90’lardan günümüze kadar, yayımlanan çocuk kitaplarının sayısının tüm dünyada arttığı ve ülkemizde ise zaman içinde evrensel çocuk gerçekliği ve eşitliği anlayışını benimseyen kitapların da gelişiminin arttığı görülmektedir (Neydim, 2004). Yine benzer şekilde 20. Yüzyıldan günümüze dek kitapların daha çocuk merkezli, daha gerçekçi ve eşitliği vurgulayacak şekilde evirildiği görülmektedir. Kitaplardaki konu çeşitliliği de paralel olarak artış göstermiştir (Gültekin, 2006). 2000 yılı sonrası en çok işlenen prososyal davranışlar arasındaki farklılığın ise, çalışmanın yapıldığı yıllar arasındaki farklılıktan, araştırılan yıllardaki popüler konuların değişmesi ve bununla birlikte çocuk kitapları yoluyla çocuklara öğretilmek istenilen davranışların da değişiklik göstermesiyle ilgili olabileceği düşünülmektedir. Erdi (2008) de yapmış olduğu çalışmaya, 2000’li yıllarda “bireyselleşimin” ön plana çıkmasıyla, resimli öykü kitaplarında daha çok paylaşma gibi, bu çalışmada da iş birliği davranışında olduğu gibi, davranışlar işlenerek çocuklara bu davranışların kazandırılmasının amaçlandığı şeklinde bir yorum getirmiştir.

Karakter türlerinin prososyal davranışları sergileme oranının %59,0 oranında insan, %47,6 oranında hayvan, %11,4 oranında diğer varlıklar olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, Turner’ın (2006) yapmış olduğu bir araştırma bulgularına göre, kitapların %57’sinde insanlar, ana karakter olarak kullanılmış, insanlardan sonra en çok hayvan karakterlerin tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Oysa ki alan yazın tarandığında çocukların, bu yaşlarda içinde hayvanların konuştuğu, insan gibi davrandığı şarkılı, oyunlu fabllarla daha çok ilgilendiği belirtilmiştir (Turner, 2006).

Karakterlerin cinsiyetine göre işlenen prososyal davranışlar incelendiğinde; yardımlaşma, empati, iş birliği, paylaşma ve dayanışma davranışlarının en çok “cinsiyetsiz” karakterler yoluyla işlendiği görülürken, teselli etme davranışının en çok “erkek” karakterler, kibarlık davranışının ise en çok “kadın” karakterler yoluyla işlendiği görülmüştür. Becker ve Eagly (2004) tarafından yapılan çalışmada sosyal yaşantıda hem kadınların hem erkeklerin yaşamlarındaki belirli durumlar karşısında farklı prososyal davranışlar sergiledikleri belirtilmiştir (Becker ve Eagly, 2004). Bu doğrultuda çalışmamızda da prososyal davranışların sadece kadın ya da sadece erkek karakterlere atfedilmesinden ziyade çoğu prososyal davranışın cinsiyetsiz karakterlere atfedildiği görülmüştür. Bu nedenle de prososyal davranış kazanımlarının cinsiyet algısı üzerinden verilmemesi çocukların bu davranışları her iki cinsiyetin de sergileyebileceğine yönelik bir algı oluşturmasına destek olabileceği düşünülmektedir.

De Guzman, Edwards ve Carlo (2005)’in okul öncesi kurumlara ya da ilkokula devam eden 2-10 yaş aralığındaki çocukların davranışlarının sıklığı ve sergilendikleri durumlar incelendiğinde, prososyal davranışların sergilenmesinde cinsiyet açısından bir farklılık bulunmamıştır (De Guzman vd., 2005). Yapılan bu çalışmada incelenen kitaplarda da karakter cinsiyetine yüklenmiş olan prososyal davranışların görülme oranının birbirine çok yakın olduğu görülmüş ve bu durumun Edwards, de Guzman ve Carlo’nun çalışmasında elde edilen bulguyu desteklediği düşünülmektedir.

Öneriler

3-6 yaş çocuklarına hitap eden resimli öykü kitaplarında tüm prososyal davranışların öneminin eşit oranda vurgulanması ve prososyal davranışların atfedildiği karakterlerin cinsiyetlerinin çocukların özdeşim kurabileceği şekilde cinsiyetsiz karakterlere ek olarak kadın ve erkek karakterler üzerindeki dağılımına da dikkat edilerek yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Yazarlar tarafından daha az ele alınan prososyal davranışlar üzerine daha fazla kitap yazılması, çocukların sosyal yaşantılarını, eğitim süreçlerini ve sosyal-duygusal gelişimlerini olumlu etkileyebilecek prososyal davranışların kazanımı sağlanabilir. Bu nedenle prososyal davranışların, daha geniş bir perspektifle kitaplarda sunulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Resimli öykü kitaplarında işlenen konuların yıllar içindeki değişimini görebilmek adına basım yıllarına göre incelenen kitapların sayıca eşitlenmesi sağlanarak yeni bir çalışma yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Akyol, T. (2012). *Resimli çocuk kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden, 10, 2018.
- Bağcı Çetin, B., ve Öztürk Samur, A. (2018). 60-72 Aylık çocukların prososyal davranışları ile anne-babalarının prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 1–17.
- Becker, S. W., ve Eagly, A. H. (2004). The heroism of women and men. *American Psychologist*, 59(3), 163-178.
- Canatan, A. (2008). Toplumsal değerler ve yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1(1), 62–71.
- Choi, J., (2005). *Social Interdependence and social dominance: determinants of children's bullying, victimization and pro-social behaviors*. Unpublished doctoral dissertation, University of Minnesota, USA.
- Çetinkaya, F. Ç., ve Durmaz, M. (2020). Çeviri resimli çocuk kitaplarının kültür aktarımı açısından incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 945-959.
- De Guzman, M. R. T., Edwards, C. P., ve Carlo, G. (2005). Prosocial Behaviors in Context: A study of the Gikuyu children of Ngecha, Kenya. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 26(5), 542–558.
- Dirican, R., ve Dağlıoğlu, E. H. (2014). 3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikâye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 3(2), 44–69.
- Erdi, A. (2008). *Türkiye'de 1980-1985 ve 2000-2005 yılları arasındaki çocuk kitaplarında eğitsel iletiler (karşılaştırmalı bir çalışma)*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Eisenberg, N., ve Lennon, R. (1983). Sex differences in empathy and related capacities. *Psychological Bulletin*, 94(1), 100-131.
- Gander, M. J., ve Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi*. İmge Kitabevi.
- Gönen, M., ve Veziroğlu, M. (2013). Çocuk edebiyatının genel hedefleri. İçinde M. Gönen (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Edebiyatı* (ss. 1–13). Eğiten Kitap.
- Gültekin, A. (2006). Çocuk ve gençlik edebiyatı eğitimi neden gerekli ?, *Varlık Dergisi*, 1189.
- Han, S. H. ve Kemple, M. K. (2006). Components of social competence and strategies of support: considering what to teach and how. *Early Childhood Education Journal*, 34(3), 241-246.
- Işıtan, S. ve Gönen, M. (2006). Resimli çocuk kitaplarının benlik kavramıyla ilgili konuları içermesi yönünden incelenmesi. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (4-6 Ekim 2006)*. (ss. 413-420).

Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No:203.

- İpek-Yükselen, A., & Bencik-Kangal, S. (2011). *Resimli çocuk kitaplarının renk kavramı kazanımı üzerine etkisinin incelenmesi*. III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunulan bildiri. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kaynak, D., ve Aktaş, E. (2017). *Okul öncesi hikâye ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri*. *Ekev Akademi Dergisi*, 21(72), 67-85.
- Kim, Y.-O., ve Stevens, J. H. (1987). The socialization of prosocial behavior in children. *Childhood Education*, 63(3), 200–206.
- Kumru, A., Edwards, C. P., ve Carlo, G. (2004). Olumlu sosyal davranışların ilişkisel, kültürel, bilişsel ve duyuşsal bazı değişkenlerle ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19(54), 109–125.
- Levent, G. (2010). *Çocuk edebiyatı çevirilerinde karşılaşılan sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Mert, O., Albayrak, F., ve Serin, N. (2013). Çeviri çocuk kitaplarının kültür aktarımı açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 58–73.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. CA: Sage: Thousand Oaks.
- Neydim, N. (2004). Popüler çocuk kitapları ve medyasının çocuk kültürüne etkilerine sosyolojik gerçeklikler açısından bakış. *Popüler Kültür ve Gençlik-Özel Sayı-Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 57, 76-80.
- Öztürk, H. E. (1991). *Batı çocuk klasiklerinde temel değerler*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Polat, T. (1995). Yazın metni - okur ilişkisi üzerine düşünceler. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (8), 109-121.
- Somer, B. (2015). *4-6 Yaş resimli çocuk kitaplarının prososyal davranışlar açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Turner, J. C. (2006). Representations of illness, injury, and health in children's picture books. *Children's Health Care*, 35(2), 179-189.
- Tuğrul, B. ve Feyman, N. (2006). Okul öncesi çocuklar için hazırlanmış resimli öykü kitaplarında kullanılan temalar. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. Ankara Üniversitesi Bildiri Kitabı, 387-392.
- Uğurlu, S. B. (2013). Resimli çocuk kitaplarında hayvan karakter kullanımı. *Electronic Turkish Studies*, 8(4), 1381-1393.
- Ural, S. (2013). Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. İçinde M. Gönen (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Edebiyatı* (pp. 33–55). Eğiten Kitap.
- Uzmen, S., ve Mağden, D. (2002). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(15), 193–212.
- Volbrecht, M. M., Lemery Chalfant, K., Aksan, N., Zahn Waxler, C., ve Goldsmith, H. H. (2007). Examining the familial link between positive affect and empathy development in the second year. *The Journal of Genetic Psychology*, 168(2), 105- 130.
- Yağmurlu, B., Sanson, A., ve Köymen, B. (2005). Effects of parenting and child temperament on the

development of prosocial behavior: The mediating role of theory of mind. *Turkish Journal of Psychology*, 20(55), 21–24.

Yavuzer, H. (2015). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2019). *Çocuk Psikolojisi* (44th ed.). Remzi Kitabevi.

Yükselen, İ. A. (2013). Yaş gruplarına göre çocuk kitapları. İçinde M. Gönen (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Edebiyatı* (ss. 57–72). Eğiten Kitap.

EK

İncelenen Kitaplar

1. Kurt ile Keçi Yavrusu
2. Annemle Babam Arkadaş Olduklarını Unutunca
3. Üşengeç Yengeç
4. Tonton'un Yemeği
5. Köpük ile Pıtır
6. Arkadaşım ve Ben
7. Sakar Cadı Vini'nin Doğum Günü
8. Arkadaş
9. Zambaklar Ülkesi
10. Annemin Çantası
11. Deniz Ne Kadar Derin?
12. Seninle Ben Küçük Ayı
13. Kırmızı Dümenin Düşü
14. Kurbağa ve Yabancı
15. Tak Tak! Kim O?
16. Bütün Gün Esneyen Prenses
17. Mutluluk
18. Küçük Mor Balık
19. Top Tavşan
20. Canavarlar Kedilerden Korkar
21. Veli'nin Kırmızı Topu
22. Akıllı Tavşan ile Anne Saksığan
23. Dağınık Sincap Deren
24. Hangi Ses Benimki?
25. Minik Tavşan Pikniğe Gidiyor
26. Kipper'in Oyuncakları
27. Uslu Yaramaz
28. Kuçu Kuçu Kendine Ev Arıyor
29. İlkbahar'ın Sesi

30. Avucumdaki Öpücük
31. Zogi
32. Kırmızı Etek
33. Bir Milyon Ne Kadar Büyük?
34. Oyuncu Bulut
35. Yağmurlu Bir Gün
36. Yapabilirim
37. Kafasına Edeni Bulmaya Çalışan Küçük Köstebeğin Hikayesi
38. Zuzu'nun Ormanı
39. Mumuk Oyuncakçada
40. Elmer
41. Benimle Oynar Mısın?
42. Teo'nun Tırnak Yeme Kitabı
43. Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kızdan
44. Sabırsız Sinek Feza
45. Uyuyamayan Koala
46. Kanatlı Kirpi ile Uçan Kaplumbağa
47. Çirkin Beşli
48. Nork
49. Çok Hayal Kuran Çocuk
50. Tefekkür Yürüyüşleri
51. Süt Dişim Nerede
52. Her Şeyi Onaran Adam
53. Astronot Ne Yapar
54. Pig Adında Bir Pug
55. Dünyanın En Cesur Denizcisi
56. Uçan Kaya
57. Babaannem Kime Benziyor
58. Ördek, Ölüm ve Lale
59. Bay Kabuk ve Ejder
60. Canavarlar Gece Gelir
61. Bir Zürafa Dertleri
62. Sarp ve Meyve Ağaçları
63. Kırmızı Başlıklı Kız ve Vejetaryen Kurt
64. Hiç Hata Yapmayan Kız
65. Annemin İçindeki Ses
66. Memo ve Ay

67. Bu Kitabın Ortasında Duvar Var
68. Mö La La
69. Çizmeyi Bilseydim
70. Küçük Zürafa
71. Su Samuru
72. Üç Soru
73. Tuhaf Bir Gün
74. Üç Kedi Bir Dilek
75. Canım Arkadaşım
76. Elmer ve Gökkuşığı
77. Yağmur Kralı
78. Sesini Beğenmeyen Rüzgâr
79. Nil Soru Soruyor
80. Yatağımın Altında Bir Kaplan Var
81. Hayat Veren Kanatlar
82. Hüthüt'ün Güzel Dünyası
83. Sit Nene'nin Masalları
84. Samsi ve Ali Baba Çarşıda
85. Beni Annem Yavruladı
86. Benim Sevimli Tavşanım
87. Kırmızı Şapkalı Kız Arkadaş Arıyor
88. Köprüyü Geçerken Dev ile Ayının Öyküsü
89. Yürümek Her Şey Değil
90. Ninemin Yaylası
91. Süslü Püslü Prenses
92. Benim Kolum Alçıda
93. Doktorda
94. Diş Hekiminde
95. Kaan'ın Sallanan Dişi
96. Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor
97. Mutlu Kedi Alışverişte
98. Ömer Bakkalda
99. Down Sendromlu Bir Arkadaşım Var
100. Nokta
101. Nina'nın Emziği
102. Yüzyüz
103. Kırmızı Fili Gördünüz Mü?

104. Hastanede

105. Zeynep Hastaneye Gidiyor

STRUCTURED ABSTRACT

Investigation of Prosocial Behaviours of the Characters Used in Picture Story Books Published for Children aged 3-6

Introduction

Picture story books are children's books that are mainly pictures and consist of a story with a beginning and an end. These stories, which they encounter in the first years of their lives, also affect the personalities of children. Since children's picture books also affect their mental and emotional development, messages that contain love, that will add a positive perspective and worldview should also be included in the books. Messages of this nature try to teach children positive behaviours and to gain the ability to establish and maintain positive relationships. The age range of 3-6 is of critical importance in the formation of social development skills, personality development and individuality. It is known that children's picture books are an important tool in providing appropriate stimulant for children to learn some skills. Children's books are among the important assistants that prepare them for real life, with the good and beautiful situations they contain, as well as the bad and negative situations. Therefore, children's literature makes important contributions to the acquisition of various positive social behaviours with these different situations and emotions it reflects. These behaviours, which make it easier for individuals to establish social bonds, and which are done voluntarily for the benefit of other people or groups without expecting anything in return from the other party, are called prosocial behaviours. In addition to cooperation, empathy, helping behaviours, consolation, sharing, kindness, solidarity, encouraging and supporting behaviours are also counted among these behaviours. Thanks to this wide range offered by the books, children's awareness develops, they learn prosocial behaviours, and the formation of positive emotions is supported.

Method

This study aimed to examine the prosocial behaviours of the main and side characters in children's books for ages of 3-6. Data collected with document analysis method for this descriptive research. Data resource of the research consists from 105 books which can be accessed in large bookstores in shopping centers in the city of İstanbul, appeal to the ages of 3-6 and contain prosocial behaviours. Books were examined with the "Book Review Form" which was prepared by four researchers in terms of imprint information, physical properties, content and prosocial behaviours within the categories of cooperation, empathy, solacement and kindness. A pilot study consisting of 10 books was conducted to determine the reliability among researchers, and the inter-researcher reliability value was found to be 0,89. This value was calculated with the reliability formula (Reliability = Consensus / (Agreement + Disagreement)) suggested by Miles and Huberman (1994). The data were analysed by frequency analysis and chi-square test on the SPSS program.

Results and Discussion

According to findings of the research; there is a statistically positive meaningful relationship between books which were written in Turkish language and the behaviour of politeness ($\chi^2=7,367$, $p<0,05$). Also, there is a statistically positive meaningful relationship between books which were written in and after 2000 and behaviours of helpfulness ($\chi^2=4,699$, $p<0,05$) and cooperation ($\chi^2=7,636$, $p<0,05$). On the other hand, it was found that there is no statistically significant relationship between genders of the authors and prosocial behaviours which are mentioned in the books ($p>0,05$). In the books, it has been observed that the behaviour of kindness is treated the most, solidarity behaviour is the least as prosocial behaviour, and the prosocial behaviour is mostly processed through human characters. When the prosocial behaviours processed according to the gender of the characters are examined; While helping, empathy, cooperation, sharing and solidarity behaviours are mostly processed with "genderless" characters, it has been observed that consolation is mostly processed through "male" characters, and

politeness behaviour is mostly done through "female" characters.